

Sampo, de Lappenkleuter

JOH^A KUIPER

Nu moet je stil zijn en goed luisteren. Want ik ga je een verhaal vertellen, waar je stellig om zult moeten lachen, maar waar je toch ook iets uit kunt leren. 't Gaat over een jongetje, dat Sampo heette en in een land woonde, dat Lapland genoemd wordt. Hoe 't land aan die naam komt, weet ik niet. Maar wel kan ik je vertellen, dat het er erg koud is. Zó koud, dat zelfs de zon, die toch niet zo gauw bang is, het soms te erg vindt en wegloopt. Dat is voor de Laplanders (ze worden ook wel eens „Lappen“ genoemd) natuurlijk verschrikkelijk naar, en als in die tijd in hun hutjes niet het kleine olielampje bleef branden en 's nachts aan de hemel de trouwe zilveren maan en de reine kleine sterren straalden, zouden ze helemaal in donker zitten. Maar gelukkig komt er altijd weer een dag, dat de zon spijt krijgt. Dan stuurt ze eerst een zonnestraal, die om een hoekje van de aarde moet gluren om te zien, hoe het ermee staat in Lapland. En als dat zonnestraaltje terugkomt en vertelt, hoe droevig het er in het hoge Noorden uitziet en hoe bedroefd de mensen zijn, omdat alles zo donker en akelig is, krijgt de zon spijt. De volgende dag stuurt ze een paar zonnestrallen en dan weer een paar, telkens een beetje langer, en tenslotte komt ze zelf terug, warm en stralend en blij, en maakt alle mensen en alle dieren en alle planten weer gelukkig.

De vader van Sampo wist precies wanneer, ieder jaar opnieuw, die eerste zonnestraal op verkenning wordt uitgestuurd. „Dat is op vier en twintig december,“ zei hij tegen zijn zoon, „'s middags om twaalf uur precies. Maar hier in het dal waar wij wonen kun je het niet zien: als je op de top van de Kebnekaisse stond, en naar het Zuiden keek, dan zou je het kunnen zien. En dat is toch zo'n prachtig gezicht!“

„Laten we dan van 't jaar eens gaan kijken!“ zei Sampo. Hij was een stevig kereltje van zeven jaar en nergens bang voor. En natuurlijk hield hij veel

van zijn ouders, maar toch verveelde hij zich wel eens een beetje in 't kleine hutje, waar hij met zijn vader en moeder woonde. Dus leek zo'n tochtje hem een echt buitenkansje.

Want de Kebnekaisse was de allerhoogste berg in de omtrek. Als je de top wilde zien, moest je je hoofd zó ver naar achteren buigen, dat je nek er pijn van deed.

Maar zijn vader zei, dat dat beslist niet kon.

„Wou jij naar de top van de Kebnekaisse?” zei hij. „En dat nog wel op de dag voor Kerstmis? Jongen, daar kan geen sprake van zijn. Want op de top van die berg woont de boze koning Hussii, die zo groot is, dat hij een rendier in één hap kan opeten en dan nog zoveel honger heeft als tevoren. En die zó boos is, dat hij de hele dag zit te bedenken, wat hij nu weer eens voor lelijke streken zal uithalen.”

„En op de vier en twintigste december, de dag vóór Kerstmis, geeft hij daar op zijn hoge berg een feest voor al zijn dienaren en vrienden. 's Morgens om elf uur moeten zij er allemaal zijn en 's middags om één uur gaan ze allemaal weer weg. In die tijd mogen zij niet eten en drinken en ook elkaar geen kwaad doen, anders zouden zij meteen aan het vechten slaan en dan zou de boze koning Hussii geen enkele dienaar overhouden: ze zouden elkaar opeten, met huid en haar. Maar als een mens die dag op de Kebnekaisse kwam, zou hij verstijven van schrik, alleen maar door 't zien van zoveel akelige, lelijke, gemene, gluiperige en afschuwelijke wezens, en hij zou er zelf ondeugend van worden bovendien.”

„Dus,” besloot Sampo's vader zijn verhaal, „jij kunt niet naar de top van de berg om de eerste zonnestraal om 't hoekje van de wereld te zien kijken. Dat zou veel te gevaarlijk zijn en bovendien is het veel te ver.”

Daarmee was het gesprek afgelopen, want Sampo wist wel, dat je je vader nooit moet tegenspreken. Ten eerste is dat verschrikkelijk ongemanierd en ten tweede helpt het niets. Maar hoe donkerder het werd om hem heen, hoe meer hij aan de zonnestraal moest denken, die op een keertje om de hoek van de aarde zou kijken om te zien hoe het ging met de wereld daar in 't Noorden. Elke keer dat hij daaraan dacht, legde hij zijn hoofd achterover, zodat zijn nekje er pijn van deed en probeerde de top van de hoge berg Kebnekaisse te zien. Als de maan scheen, lukte dat ook wel. En dan rekende hij uit, of hij daar nu heus niet zou kunnen komen, of dat niet zou lukken, en of het werkelijk wel zo heel erg gevaarlijk zou zijn.

Want, dacht hij, als op die dag de boze koning Hussii al zijn dienaren en vrienden op bezoek heeft, zal hij waarschijnlijk geen tijd hebben op mij te letten. En als hij wel op me let, dan zal ik een beleefde buiging voor hem maken en hem vragen of hij lekker heeft geslapen. Dan kan hij toch onmogelijk boos op me worden!

„Vader,” vroeg hij op 23 december, „weet u nu zeker, dat morgen om twaalf uur precies de eerste zonnestraal om een hoekje komt kijken?”

„Ja,” zei Sampo's vader, „dat weet ik zeker.”

„Maar hoe weet u dat nu zeker, vader? De zon kan het toch wel eens vergeten? En die zonnestraal kan toch wel eens geen zin hebben om te gaan kijken?”

„Nee, jongen,” zei vader, „dat kan niet. Want morgen is de dag waarop wij gedenken, dat het Kindje Jezus op de aarde is gekomen. Zijn Vader had hem gezonden om te zien hoe het met ons, mensen, gesteld was en toen Hij zag hoe koud en donker het in onze harten was, kreeg Hij medelijden met ons en Hij is gestorven om dat anders te maken. Daaraan denkt de zon, elke keer, dat zij de mensen bezig ziet om Zijn geboortefeest te vieren en dan schaamt zij zich ons in de steek te hebben gelaten en stuurt gauw de zonnestraal naar ons toe om te kijken. Zo vast en zeker als het Kindje Jezus op aarde is gekomen om ons te redden uit de duisternis, zo vast en zeker komt morgen de zonnestraal om een hoekje kijken.”

„Hm,” zei Sampo, „hm. Ja . . . Zo.” En hij knikte met zijn kleine bol en dacht heel diep na. En toen werd hij naar bed gestuurd. Want wel brandde in de kleine hut het vuur en wel verspreidde het olielampje een zacht, roodachtig licht, maar toch bleef het er vrij koud en donker, en dus vonden Sampo's vader en moeder, dat hij maar beter in bed kon liggen. Zelf kropen ze ook onder de wol.

„Dus morgen gebeurt het,” dacht Sampo aldoor weer. Hij dacht het zó dikwijls, dat hij ervan in slaap viel en ervan droomde en midden in de nacht werd hij wakker en toen dacht hij er meteen weer aan. „Als ik morgenmiddag om twaalf uur op de Kebnekaisse stond, dan zou ik de zonnestraal kunnen zien,” zei hij hardop. „Morgenmiddag? Misschien moet ik ‚vanmiddag’ zeggen. Want 't kan best zijn, dat het nu al over twaalfen in de nacht is en dan is het nu al 24 december en dan gebeurt het dus vandaag. Vandaag. Vandaag!”

Toen hij dat woordje drie keer achter elkaar had gezegd, kon hij het in zijn

bedje niet meer uithouden. Heel stilletjes, om zijn vader en moeder niet wakker te maken, stond hij op, trok al de warme kleren die hij had over elkaar aan — en dat waren er een heleboel: hij werd er zo rond van als een tonnetje! — en sloop naar buiten.

Hu, wat was het daar koud! Maar wat was de wereld mooi! Heel diep blauw was de lucht. Prachtig fonkelden de sterren, honderdduizend miljoen sterren. En het mooist van allemaal was de zilveren maan, die zó helder scheen, dat de sneeuw schitterde alsof ze bezaaid was met diamantjes. En toen Sampo, de Lappenkleuter, naar boven keek, kon hij heel duidelijk de top van de Kebnekaisse zien.

„Ik geloof eigenlijk niet, dat het zo héél ver weg is,” zei hij tegen zichzelf. „Als ik mijn rendier haal en dat voor mijn sleetje span, en ik vraag hem heel hard te lopen, zo hard als hij kan, dan kom ik er best. Waarom zou ik het niet proberen? Als het niet lukt, ga ik terug, heel gewoon.”

Zo gedacht, zo gedaan.

Sampo haalde zijn eigen rendier, een diertje, dat een beetje op een hert lijkt maar bij de Laplanders het werk van een paardje of een ezel doet. Hij haalde zijn sleetje en spande er het rendier voor.

Toen ging hij zelf in de slee zitten, klapte met zijn zweep en riep:

„Vooruit, mijn vriendje! Loop naar de top van de Kebnekaisse. Jij weet vast de weg veel beter dan ik. En haast je, want vanmiddag om twaalf uur moeten we er zijn!”

Nog voor hij was uitgesproken had het rendier het al op een lopen gezet. Nee maar, wat kon dat diertje lopen. Zijn hoeven klapperden op de hardbevroren sneeuw, zijn dunne pootjes bewogen zo vlug, dat je niet kon zien of het er twee of vier of acht of zestien had, en zijn mooie, zachte, donkere ogen keken naar de top van de Kebnekaisse, de hoogste berg uit de omtrek, ja, de hoogste berg van heel Lapland.

Het wist precies, dat het daarheen moest. En het liep zo vlug, dat Sampo 't volgende ogenblik al zo'n eind de helling was opgereden, dat hij, toen hij omkeek, het huisje niet eens meer kon onderscheiden.

„Goed zo, mooi zo, vooruit!” riep hij tegen het rendier. En toen begon dit nóg veel harder te lopen. 't Leek wel of het vleugels aan zijn pootjes had. Maar dat was toch niet zo. 't Rendier liep gewoon over de grond. En toen het bij een grote dikke steen kwam — een rotsblok was het, wel zo groot als de wasketel van je moeder en dan nog een beetje groter — toen gunde

het zich niet de tijd om daarom heen te lopen. Met één sprong was het op de steen en met de volgende sprong was het er weer af. Het sleetje trok het rendier achter zich aan.

Toen draafde het rendier weer verder, en het sleetje hobbelde en bobbelde en ratelde achter hem aan. Net als toen de tocht begon. Maar toch: nee, 't was niet helemaal hetzelfde. Want de slee was, toen hij met een schok op het rotsblok terecht kwam, omgekanteld en toen hij er, met een tweede schok, weer af kwam, was kleine Sampo eruit gevallen. En nu draafde het rendier langs de helling van de Kebnekaisse naar boven, naar de top, met een lege slee achter zich aan. Naast het rotsblok lag kleine Sampo, met zijn neus in de sneeuw!

„Brrrr!” zei het kleine kereltje en bijna was hij gaan huilen. Maar de eerste de beste traan die uit zijn oogjes te voorschijn kwam bevroor onmiddellijk en rolde als een harde kleine knikker langs zijn wang naar beneden.

Dat was helemaal geen prettig gevoel. Maar toch ging het, met een tweede, een derde, een vierde en een vijfde traan net zo. En dus hield Sampo maar gauw weer op en keek om zich heen. Als hij naar boven keek, zag hij de top van de berg.

Als hij naar beneden keek, zag hij, heel in de diepte, het dal waar zijn huisje lag, maar dat kon hij helemaal niet meer onderscheiden. En dus besloot hij door te lopen, want nu hij zo'n eind op weg was, zou het jammer zijn geweest terug te gaan. Hij schoot niet erg vlug op. Zijn beentjes waren maar klein, de berg was ontzettend hoog. En wat lag er toch een sneeuw, lieve tijd, wat een sneeuw. Jammer, dat hij zijn sneeuwschoenen niet aan had!

Al gauw werd hij moe. En toen hij weer naar boven keek, merkte hij, dat de top van de Kebnekaisse — 't was de aller-aller-hoogste berg in de hele omtrek! — nog helemaal niet dichterbij was gekomen. 't Leek eerder, of hij nog verder af was dan een ogenblik geleden. En toen gebeurde er iets, wat nog veel vervelender was. Sampo merkte, dat er iemand — of iets, hoe moest je het noemen? — achter hem liep.

Die iemand of dat iets zag er helemaal niet vriendelijk uit. 't Had vier poten om op te lopen, en Sampo had maar twee beentjes en die waren niet eens erg groot. Daardoor kwam die ander snel dichterbij. Hij had twee grote ogen en twee grote oren en een heel grote bek, met geweldig grote tanden er in.

Jullie zult wel hebben begrepen, dat het een wolf was. Maar omdat huilen toch niets hielp en weglopen onmogelijk was, hield Sampo zich flink en hij zei:

„Hela, grijsvel, ga eens een beetje opzij. Je loopt me in de weg en ik heb haast, want ik moet naar de top van de Kebnekaisse, om mijn vriend, koning Hussii, goede morgen te zeggen en te vragen hoe hij heeft geslapen.”

„Hahaha!” lachte de wolf. „Moet jij naar koning Hussii? Zo, zo. En weet je ook hoe laat het eigenlijk is?”

Daar moest Sampo heel even over nadenken. Wat had vader ook weer verteld? O ja, tussen elf uur 's morgens en één uur 's middags mocht niemand op de Kebnekaisse een ander kwaad doen en dus zei hij gauw:

„Vijf minuten over elven: ik heb daarnet de klok horen slaan.”

„Hm, zo,” zei de wolf en keek een beetje teleurgesteld. Maar toen zei hij vriendelijk: „Weet je wat? Ga jij maar op mijn rug zitten, anders kom je nooit op de top van de berg. Ik zal je er brengen en straks zal ik je ook weer naar beneden dragen. En als het één uur is, of vijf minuten over enen, dan ga ik ontbijten. Hoe ik dat doe, zul je wel zien.”

„Goed,” zei Sampo, „dat merk ik dan wel.”

Gauw klom hij op de rug van de wolf en hij dacht bij zichzelf: 't Is nog lang geen één uur. Tegen die tijd zullen we wel verder zien.

De wolf kon verbazend hard lopen, bijna net zo hard als het rendier. In minder dan geen tijd kwamen Sampo en hij op de top van de Kebnekaisse. En — daar zat koning Hussii, precies zoals Sampo's vader had gezegd. Maar wat was die koning groot! Gewoon verschrikkelijk, zo groot als hij was! Toen Sampo naast hem stond, reikte zijn hoofdje tot de enkel van de koning, zijn armpjes zouden te kort zijn geweest om het been van de koning te omspannen en hoe het gezicht van koning Hussii er uitzag, dat kon Sampo niet goed zien, zo hoog zat het. Maar dat het een erg lelijk gezicht was, kon Sampo toch wel merken. En dat de baard van de koning uit ijspegels bestond, zag hij ook.

Nog veel lelijker dan de koning zelf waren zijn dienaren, die om hem heen stonden. Dat waren wolven en beren en veelvraten en ratten, en lelijke, akelige, nare roofvogels. En er waren kabouters met lange neuzen en rode ogen en scheve monden. En ook kobolden, die nog véél lelijker waren: hoe ze er precies uitzagen, kan ik je niet vertellen, maar je kreeg gewoon buikpijn als je naar ze keek.

En er was één oude toverheks en die was het lelijkst van allemaal. 't Is maar goed, dat je die nooit hebt gezien, want dan zou je vannacht vast niet kunnen slapen.

„Misschien had ik toch maar beter in mijn bed kunnen blijven,” dacht Sampo. Maar die gedachte kwam te laat en dus zei hij tegen zichzelf:

„Toch wel leuk, dat ik hier ben. Eens kijken, wat er nu verder gebeurt.” Er gebeurde van allerlei.

De dienaren van de koning moesten vertellen wat voor ondeugende streken ze hadden uitgehaald. Wie er ondeugend was geweest, kreeg een cadeautje en wie weleens een enkele dag had laten voorbijgaan zonder anderen te plagen, kreeg straf. Daarna werd er een plaaglied gezongen, dat vreselijk lelijk klonk, zó lelijk, dat Sampo zijn oren dichtield met allebei zijn handjes. En toen begonnen de dieren, de kabouters, de heks en de grote koning zelf plannen te maken voor het volgende jaar. Ze wilden nog veel brutaler en lelijker en ondeugender zijn dan vroeger!

Iedereen maakte plannen, maar de koning schudde aldoor weer zijn hoofd. „Nee, nee, nee!” zei hij telkens weer. „Dat is niet erg genoeg, dat is lang niet erg genoeg. Ik weet iets veel beters. We moeten zorgen, dat de zon, dat vervelende hete ding, dat overal heen kijkt en altijd probeert de mensen aan 't lachen te maken, niet meer terugkomt. We moeten haar, zodra ze haar gezicht durft vertonen, weggagen. Allemaal samen. Ik ben vast met dat werkje begonnen: dat zullen jullie straks merken. Weet jullie, wat ik heb gedaan? Ik heb gezorgd, dat er straks, om twaalf uur, géén zonnestraaltje om de hoek komt kijken, om eens te zien, hoe we het hier maken. Ha, ha, ha! Ha, ha, ha! Ha, ha, ha!”

Koning Hussii lachte en de bergen in het rond dreunden ervan. En toen begonnen alle wolven, alle beren, alle veelvraten, alle akelige, lelijke roofvogels, alle kabouters en alle kobolden ook, te lachen. Zelfs de heks lachte mee. Ze lachte zo akelig schel, dat je haar boven al de anderen uit hoorde. Sampo werd er duizelig van. Hij hield allebei zijn handjes voor zijn oren. Hij stond te trillen op zijn benen. En weer rolden er een paar ijs-knikkers langs zijn wangen, want helemaal per ongeluk, zonder dat hij 't zelf wist, was hij opnieuw begonnen te huilen.

Maar toen, opeens, schoot hem wat te binnen.

Wat de koning daar zei kon niet waar zijn. Het kon onmogelijk waar zijn! Dus ging Sampo, de Lappenkleuter, heel rechtop staan. Hij deed een paar

stappen naar voren, hij zette zijn handjes aan zijn mond, om beter te kunnen roepen, en toen de koning was uitgelachen en zijn dienaren ook klaar waren met hun gegrinnik, schreeuwde hij, zo hard als hij kon:

„Je staat te liegen, koning Hussii, zo groot als je bent! Jij en je dienaren en de lelijke heks, die daar bij je zit, kunnen een heleboel. Maar die zonnestraal komt. Je zal het zien. Ze komt!”

„Wat zeg je daar?!” riep koning Hussii. Hij had moeite Sampo te ontdekken, omdat die zó klein was, bij hem vergeleken. Heel goed moest hij kijken; eigenlijk zou hij een vergrootglas nodig hebben gehad om hem goed te onderscheiden. Maar toen kreeg hij hem toch in de gaten, en hij riep:

„Wat zeg je daar, klein mirakel? Wil jij beter weten dan ik wat ik kan en wat mijn vrienden en dienaren kunnen? Wel heb ik van mijn leven! Ik zal je . . .”

„Ja, dat moet u dan maar doen!” riep Sampo terug, nog voordat hij had gehoord wat de koning wilde doen. „Maar je liegt toch. Je liegt. Je liegt!”

„Wat!” schreeuwde de koning nog eens, nu nog veel harder dan de vorige keer. En nu begonnen al zijn vrienden en dienaren (noem ze zelf maar op!) mee te schreeuwen. En de heks, die de lelijkste van allemaal was, schreeuwde mee. „Wat!!!”

„Ja, je liegt!” riep Sampo weer. En nog altijd stond hij, heel parmantig, midden voor de troon van de grote, machtige koning Hussii. „Je liegt! De zonnestraal komt wel. De zon zal haar sturen. Dat is zo zeker als dat op de avond van deze dag de geboorte van het Kindje Jezus zal worden herdacht.”

Toen schrok de koning. En al zijn dienaren en vrienden schrokken ook. Zelfs de lelijke heks schrok. Want zo lelijk en slecht en ondeugend ze waren: voor de naam van het Kindje Jezus hadden zij eerbied. De koning boog zijn hoofd. De wolven en de beren en de veelvraters keken naar de grond. De kabouters staken hun duim in hun lelijke grote mond. De kobolden deden hun ogen dicht. En de heks sloeg, voor de eerste keer, haar handen voor het gezicht, alsof zij zich schaamde.

En toen, juist op dat ogenblik, was het twaalf uur in de middag, en daar keek, in het Zuiden, een zonnestraaltje om de hoek van de aarde, om te zien hoe de mensen in 't Noorden het maakten.

't Was maar een kleine zonnestraal. En toch verspreidde zij over de einde-

loze sneeuwvlakten en over de helling van de hoge berg de Kebnekaisse een sluier van heel teer roze en goud. Zo teer en zo mooi als niets anders op aarde is, behalve de glimlach van een moeder en de stralende ogen van 't Kindje Jezus.

Doodstil was het op de Kebnekaisse. Zó stil, dat je een speld zou hebben kunnen horen vallen, zelfs als hij in de sneeuw was terechtgekomen. Dat alles duurde maar één ogenblikje.

Toen had de zonnestraal genoeg gezien. „Dag!” riep ze, en ze verdween weer uit het gezicht, want ze was teruggegaan naar de zon om die te zeggen, dat ze zo gauw mogelijk moest teruggaan naar Lapland, omdat de mensen en de dieren het daar zo verschrikkelijk koud hadden.

Tegelijk met de zonnestraal was ook de sluier van roze en goud verdwenen. En omdat de zilveren maan naar bed was gegaan toen de zonnestraal kwam en de reine, kleine sterretjes hun ogen hadden dichtgeknepen en meenden, dat hun werk was afgelopen, was het nu pikkie-stikkie-donker geworden. En koud dat het was, koud! Nee maar, wat was het koud!

Ik moet gauw naar huis gaan, dacht Sampo. Straks is het één uur in de middag en dan eet de wolf me op, of de koning slaat me of de boze heks doet me kwaad.

Hij draaide zich om en begon de berg af te hollen. Maar zijn voetjes zakten in de sneeuw, zijn hoofdje duizelde; hij was bang, dat hij zou vallen.

Ik moet harder lopen, veel harder, dacht hij. Maar hij liep helemaal niet meer. Hij was bepaald al gevallen, want hij merkte opeens, dat hij lag. Maar hij lag niet op de grond; hij lag in zijn eigen bedje en zijn vader en moeder stonden bij hem.

„Word eens wakker, kleine Sampo,” zeiden ze allebei. „Vandaag is het feest. Het is Kerstmis. Het Kindje Jezus is geboren.”

Sampo ging rechtop zitten en keek zijn ouders aan.

„Ik weet het,” zei hij. „En zo zeker als het Kindje Jezus op aarde is geboren, zo zeker zal geen boze koning met zijn vrienden en zijn dienaren ooit het licht en de warmte kunnen verjagen.”

Zo zeker als het Kerstmis wordt, elk jaar weer, zo zeker mogen wij moed houden, ons leven lang.